

ASiantuntijalausunto

Suomen yliopistokirjastojen verkosto FUN

Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle HE 169/2025 vp Hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta. <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+169/2025>.

Suomen yliopistokirjastojen verkosto kiittää mahdollisuudesta lausua arkistolain ja julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevaan lainsäädäntöehdotukseen. Kokonaisuudessaan uudelleen muotoiltua esitystä arkistointilaista pidetään onnistuneena ja erityisen tärkeänä sitä, että se saatetaan vastaamaan nykypäivän tarpeita.

Arkistolain edellisen version kohdalla FUN esitti huolen lain kohteen määrittelyyn liittyvistä tulkinnanvaraisuuksista, jotka tietyillä tulkintatavoilla johtavat ristiriitaan yliopistojen tehtävien ja määräysvallan kanssa. Kommentoitavana olevan version myötä tulkinnanvaraisuus on hälvennyt ja lain soveltamiskohteet selkiytyneet. Soveltamiskohteen uudelleenmäärittelyn myötä myös arvonmääritys on nyt selkeämmin esitetty.

Selvitysosassa sanotaan: “[...] kukin arkistonmuodostaja tuntee parhaiten asiakirjojen säilytystarpeen virkatehtäviensä hoidon tukena sekä tehtäväaluettaan koskevien säädösten ja määräysten vaikutuksen asiakirjojen säilytystarpeeseen oikeusturvan takaamiseksi. Perusteluissa todetaan edelleen, että arkistolaitoksella on puolestaan asiantuntemus määrittellä, mitkä asiakirjat ja tiedot tulisi säilyttää pysyvästi tieteellisen ja muun tutkimuksen tarpeisiin.” Yliopistolaki antaa yliopistoille vastuun määrittellä tieteellisen tutkimuksen tarpeita, joten tutkimusaineistojen osalta lakiesitys on näiltä osin FUNin näkökulman mukaan johdonmukainen.

FUN kiittää esityksen muotoilua, joka pykälissä 14 ja 21 mahdollistaa yliopistoille muunkin kuin viranomaisarkistojensa saattamisen Kansallisarkiston arkistoitavaksi; pykälän 14 mukaan osaksi tietovarantoa (rekisterinpitäjänä KA) tai pykälän 21 mukaan sen ulkopuolelle (rekisterinpitäjänä yliopisto). Tämä mahdollistaa Kansallisarkiston ja yliopistojen yhteistyön ja tarkoituksenmukaisimman työnjaon sopimisen, jotta tulevien sukupolvien tutkimustarpeisiin voidaan vastata parhaalla mahdollisella tavalla.

FUN haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, että Kansallisarkisto saa tällä uudella esitetyllä arkistointilailla mahdollisuuden periä arkistotietovarantoon sisältyvän sähköisen julkisen asiakirjan sähköisestä antamisesta maksuja Julkisuuslain 34 §:n 1 momentissa säädetystä poiketen. FUN muistuttaa, että on tärkeää, että maksut, rajoitetut haku- ja katseluoikeudet tai pitkät toimitusajat eivät hankaloita tutkimuksen tekemistä, vaan toivottavaa on se, että uusi toimintamalli sujuvoittaa ja tukee myös uusia tutkimuksen tekemisen tapoja.

Yksityisarkistojen osalta lakiehdotus jättää edelleen paljon avoimia kysymyksiä ja tulkinnanvaraisuutta. FUN kiittää kuitenkin siitä, että yliopistojen oman säilytys- ja arkistotehtävien osalta lakiehdotus antaa selkeän määrittelyn kulttuuriperinnön arkistoinnille.